

دادگر

نشریه سیاسی و حقوقی انجمن اسلامی دانشجویان مستقل
دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی (ره)
سال چهارم / شماره بیستم / اسفند ماه ۱۴۰۱

یکی از مسائل، همین مسئله‌ی نقش مردم و حضور مردم است - این خیلی چیز بااهمیتی است - که یکی از مظاهر عمده‌ی آن، انتخابات است. لذا در نظام جمهوری اسلامی، انتخابات یک امر واقعی است؛ یک چیز شکلی و صوری نیست. اینجور نیست که بخواهیم از دیگران تقلید کنیم؛ که چون دیگران به نام دموکراسی انتخابات دارند، ما هم انتخابات داشته باشیم؛ نه، انتخابات یک امر واقعی است برای دخالت دادن نظر مردم و رضای عامه؛ همانی که در فرمان معروف امیرالمؤمنین (ع) به مالک اشتر هست که: رضای عامه را بر سُخت خاصه ترجیح بده، و نترس از سُخت خاصه به خاطر رضای عامه. «۱۳۸۸/۱۲/۶ دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری»

معضل انتخاب در انتخابات ۴ ماجرای قانون انتخابات از آغاز تا پایانی باز ۳

کارشناس اقتصاد و نماینده مجلس: نظام تک کرسی اکثریتی مطلوب کشور نیست

کارشناس حقوقی: نظام تک کرسی اکثریتی مطلوب کشور است

در مسیر مردم سالاری

نگاهی به تحقق کامل مردم سالاری دینی در مراحل انتخاباتی کشور

علیرضا منگلی نسب
سر مقاله دبیر پذیرش و تشکیلات
شورای مرکزی

بیعت
بعد از ماجرای غدیر همه مردم حاضر صف کشیدند که با حضرت علی (ع) بیعت کنند. این واقعه این سوال را پیش می‌آورد مگر که پیامبر اسلام نفرمودند بعد از من علی «مولا» به زبان عربی است؟ چرا مردم باید با حضرت بیعت کنند؟

یا بعد از قتل عثمان، حضرت در خطبه ۹۲ نهج البلاغه خطاب به مردم می‌فرماید: «دَعُونِي وَ التَّمَسُوا غَيْرِي / من را رها کنید به سراغ کس دیگری بروید» این سوال را به

زمانی که می‌شنویم حکومتی بر اساس ایدئولوژی «مردم سالاری دینی» اداره می‌شود؛ شاید بیشترین تصورات از حکومت‌های دموکراتیک و جمهوری زمان حال و قرن گذشته به ذهن همه برسد؛ اما نشانه‌هایی از مردم در حکومت دینی به ذهن کسی خطور نکند. حال نقش مردم در حکومت مردم سالاری دینی از چه نشانه‌هایی گرفته می‌شود و هم چنین آیا ما حکومت مردم سالاری دینی را کامل محقق کرده‌ایم یا خیر و لازمه‌های تحقق این ایدئولوژی چه چیزهایی است، مورد سوال است.

انتخابات در حکومت مردم سالاری دینی

اولین مسئله نظام انتخاباتی، عدالت است به معنای اینکه همه مردم با هر آیین، نژاد و قومی در هر جای ایران هستند. اولاً مشارکت در انتخابات داشته باشند. دوماً سهم آنها در انتخابات یکسان و بدون تبعیض باشد.

برای مثال، در نظام انتخاباتی مجلس شورای اسلامی به نحوی است که هر فرد از شهر تهران، ری و شمیرانات سهم بیش از ۱۰ درصدی در انتخاب کلیت کرسی‌های مجلس شورای اسلامی دارند؛ در حالی که این سهم برای هر فرد در هر جای دیگر ایران به کمتر از ۲ درصد می‌رسد. و این مسئله باعث یک تبعیض بین شهروندان ایرانی شده است. دلیل اصلی موضوع این است که در حوزه انتخابیه تهران و یا ری و یا شمیرانات برگه رای به هر نفر اجازه انتخاب سی نفر را می‌دهد. در حالی که در این حوزه با توجه به نسبت تعداد کرسی به جمعیت در کل کشور از کمبود پنج کرسی برخوردار است؛ برگه رای تبعیض بیش از حدی، اما در تعداد کرسی کمبود بیش از حدی به

این حوزه اختصاص داده شده است. مجموع این چنین ناعدالتی‌هایی تبعات سیاسی و اجتماعی متعددی در کشور دارد. متأسفانه ما در مسئله مشارکت عادلانه در انتخابات در حکومت مردم سالاری دینی هنوز به نقطه ای که باید برسیم نرسیده‌ایم و اولین گام اصلاح قوانین، باید اصلاح حوزه‌های انتخابیه و برگه‌های رای دهی برای برقراری عدالت در سرتا سر ایران باشد.

با اینکه مشهور است که انتخابات در فرهنگ دموکراسی پدید آمده است اما ریشه این مسئله در بطن اسلام است و در امروزه نیز بهترین راه حل برای تحقق نقش عنصر مردم در حکومت، «انتخابات» است. اما انتخابات با ضوابط و شرایطی که افرادی توسط مردم انتخاب شوند، که التزام علمی و عملی به ابعاد مختلف قانون و دین اسلام را داشته باشند. نظارت استصوابی یکی از تفاوت‌های انتخابات در ایران با کشورهای مختلف است چرا که در حکومت اسلامی فرد غیر مسلمان نباید زمام امور مسلمانان را بر عهده بگیرد. علاوه بر آن زمامداران باید اصول اسلامی و دینی را در سراسر حکومت پیاده کنند که اگر ملزم به آن نباشند این امر محقق نمی‌شوند. شیوه انتخاب در حکومت مردم سالاری دینی انتخاب فرد «اصلح» است و نظام انتخاباتی باید به شیوه‌ای باشد که فرد اصلح انتخاب بشود. اولین مرحله انتخاب فرد اصلح، پیدا کردن شناخت از افراد است. تا زمانی که مردم از همه افراد شناخت کافی را به دست نیاورند نمی‌توانند انتخاب درستی داشته باشند. ایجاد شرایط مناسب برای انتخاب فرد اصلح در چارچوب ابعاد مختلف نظام انتخاباتی شکل می‌گیرد.

وجود می‌آورد مگر حضرت نمی‌دانند که حق حکومت با خودشان است؟ چرا این مسئله را مطرح می‌کنند که «بروید دنبال یک نفر دیگر»؟ همچنین ماجرای عبدالله ابن عمر که مالک اشتر از حضرت اجازه می‌خواستند که ایشان را درس عبرت برای دیگران کنند تا همه با حضرت بیعت کنند اما حضرت فرمودند: «بیعت زوری نیست» همه اینها نشان دهنده این است که عنصر مردم در حکومت دینی برای به فعلیت رسیدن حکومت یک عنصر اساسی است و مردم در حکومت نقش اساسی دارند چه در پیدایش آن و چه در اداره آن؛ همه این نشانه‌ها برآمده از وقایع جهان اسلام و مکتب اسلامی است که نمونه‌های فراوان تری نیز دارد.

مردم، ممتد در حکومت

در حکومت مردم سالاری دینی فقط انتخابات تعیین کننده نقش مردم در حکومت نیست بلکه مردم علاوه بر مشخص کردن زمامداران و وظایف دیگری نیز دارند. پیش بردن امورات حکومت توسط مردم و هم چنین نظارت بر کار زمامداران از جمله نقش آفرینی مردم است. پیامبر اسلام (ص) در آخرین حج خود به مردم توصیه‌هایی می‌کنند که بعضی از احکام امورات مسلمانان در زمان حال نیز برگرفته از همین حج است و یکی از توصیه‌های پیامبر در این حج این است که مردم بر کار زمامداران خود نظارت کنند. با این وجود بهترین و موثرترین نقش آفرینی مردم در حکومت انتخابات است. ولیکن انتخابات برگرفته از بطن دین اسلام با انتخابات‌های رایج دنیا متفاوت است.

ماجرای قانون انتخابات از آغاز تا پایانی باز

بررسی سیر تاریخی اقدامات مجلس و دولت در مورد قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی

زهرا مددی

عضو فعال انجمن در
دانشکده

تصمیم‌های انتخاباتی از مهم‌ترین نهادهای حقوقی سیاسی در کشورهای دموکراتیک یا جمهوری است. قانون انتخابات مجلس مانند دیگر قوانین کشور در دوره‌های مختلف مجلس دستخوش تغییراتی شده است. اما در طول ۱۰ دوره گذشته مجلس شورای اسلامی هیچگاه فرمول برگزاری انتخابات مجلس تغییری نکرده. یا نمایندگان به چنین تغییراتی رأی نمی‌دادند یا پس از تصویب به علت مغایرت‌های گوناگون با قانون اساسی برگشت زده می‌شد.

آغاز اصلاحات

قانون اصلاح انتخابات در سال ۶۲ تصویب شد. این قانون رفته رفته خود نمایی کرد و طی زمان ضعف‌هایش هویدا شد. مجلس پنجم آغازگر اصلاح قانون انتخابات شد و در آذر ۷۸ اکثریت آرا را از نصف به علاوه یک به یک سوم آرا تغییر داد. در دی ماه همان سال نیز این مقدار به «اکثریت حداقل یک چهارم کل آرا» در مرحله اول تغییر یافت. با حل مشکل حد نصاب، ورود نمایندگان مجلس ششم و هفتم به مجلس راحت‌تر شد.

مجلس پنجم

پس از پیروزی انقلاب اسلامی طرحی به عنوان ایالتی کردن مجلس در کنار مجلس شورای اسلامی مطرح شد که توسط شورای نگهبان مغایر با قانون اساسی شناخته شد. یکی از عیب‌های این طرح، ایجاد مسائل قومی ملیتی به جای مسائل کلان سیاسی کشور بود اصل طرح در واقع استانی شدن بود، تبدیل کردن حوزه‌های کوچک و ادغام آن‌ها به حوزه‌های بزرگ استانی بود تا به جای توجه به مسائل محلی امروز بر روی مسائل ملی باشد.

مجلس ششم

«لایحه اصلاح قانون انتخابات مجلس» در دولت خاتمی به مجلس ششم رفت. کلیات این لایحه در آبان ۸۱ در صحن علنی مطرح شد و سپس به تصویب رسید. حذف نظارت استصوابی شورای نگهبان، اصلی‌ترین محور لایحه انتخابات در این طرح قلمداد می‌شد. در همین مجلس ششم به طرح استانی شدن که شروع آن در مجلس پنجم رقم خورده بود؛ دوباره از سر گرفته شد. از مهم‌ترین مشکلات این طرح این بود که در شمارش آرا برای انتخاب نمایندگان استان، همواره مردم شهرهای مرکز استان، از سایر مناطق کوچک‌تر از شانس بیشتری برخوردار بودند. این در حالی بود که بسیاری از شهرهای کوچک نماینده‌ای مستقل و مجزا در مجلس داشتند و ممکن بود با اجرای طرح استانی شدن انتخابات، از داشتن نماینده محروم شوند و از همه مهم‌تر موجب ایجاد اختلافات قومی و قبیله‌ای می‌شد. همچنین کاهش مشارکت مردم از دیگر ایرادات شورای نگهبان به این طرح بود.

مجلس هفتم

بحث استانی شدن کماکان باز بود. نمایندگان مجلس در سال ۷۶ به ریاست حداد عادل طرح استانی شدن انتخابات مجلس را پس از اعمال تغییرات در طرح‌های مجلس‌های پیشین دنبال کردند. در طرح جدید استانی شدن شامل همه استان‌ها نمی‌شد. شرط تعلق محلی برای انتخاب شدن نامزدها در این طرح ضروری بود و نامزدها باید متولد آن محل و دارای سابقه نمایندگی بودند. بر همین اساس شورای نگهبان ایرادات طرح قبلی را همچنان بر طرح جدید وارد کرد.

مجلس هشتم و نهم

مجالس هشتم و نهم که با ریاست علی لاریجانی بود کماکان با طرح

استانی شدن پیش رفت. در طرحی که در این دوره‌ها مطرح شد، بحث استانی - شهرستانی شدن حوزه‌های انتخابیه بود این طرح نیز کامل نبود. «تشدید اختلاف‌های محلی، قومی و قبیله‌ای»، «کاهش مشارکت مردم در انتخابات»، «افزایش هزینه عمومی» و «ایجاد تبعیض ناروا» دلایل اصلی مغایرت این طرح با قانون اساسی و شرع بود.

مجلس دهم

مجلس دهم در واقع آخرین تلاش‌ها برای انتخابات استانی بود. مجلس دهم در آذر ۹۷ با تصویب یک فوریت «اصلاح موادی از قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی» موافقت کرد این طرح در واقع مقبولیت طرح‌های قبلی بود. اما تفاوت اصلی مجلس دهم با مجالس دیگر طرح نظام انتخاباتی تناسبی در عین سیستم شهرستانی - استانی بود. با اینکه این طرح در تلاش بود بحث ملی شدن رو بزرگ کند اما با یک مشکل مهم مواجه شد و آن کم‌رنگ کردن نقش آرای شهرستان‌ها در مقایسه با مراکز استان‌ها بود.

مجلس دهم در نهایت نتوانست مشکلات این طرح را حل کند و پرونده اصلاح قانون انتخابات مجلس همچون گذشته به مجلس بعدی واگذار شد.

پایان باز

در آخر اسرار بر نظام انتخاباتی تناسبی می‌ماند، پرونده‌ای که عده‌ای بر عادلانه و مشارکت افزا بودن این طرح تاکید می‌کنند این در حالی است که از جمله معایب این نظام انتخاباتی تناسبی افراطی‌گرایی در آن، تمرکز قدرت در دست عده‌ای و برکنار کردن قدرت از احزاب کوچک و... است. با این وجود منافعی برای صاحبان قدرت ایجاد می‌کند که دست کشیدن از آن سخت است و کماکان در حال پافشاری بر آن است.

معضل انتخاب در انتخابات

بررسی نظام های انتخاباتی و تطابق با شیوه برگزاری انتخابات در حوزه های انتخابیه مختلف در ایران

تعلق گرفته به هر حوزه انتخابیه شود، به این نحو که تناسبی میان جمعیت یک حوزه و تعداد کرسی های تعلق گرفته به آن در مقایسه با حوزه های دیگر وجود نداشته باشد.

نظام اکثریتی چهار شاخه دارد: ۱- نظام اکثریتی نسبی (تک کرسی): ساده ترین شکل نظام انتخاباتی اکثریتی است. در این نظام مردم تنها به یک کاندیدا رای می دهند، کشور به حوزه های انتخابی متعدد تقسیم شده و از هر حوزه یک نفر که بیشترین میزان آرا را کسب کرده باشد، پیروز می شود. که بیشتر کرسی های مجلس با این شیوه نماینده آن مشخص می شود.

۲- نظام رای دسته جمعی: این نظام نیز مانند نظام نسبی کاندیدا محور است، کشور به حوزه های انتخابیه متعدد تقسیم شده اما بر خلاف نظام نسبی مردم می توانند به بیش از یک نماینده رای دهند و از هر حوزه انتخابیه بیش از یک نفر که درصد بیشتری از آرا

حق انتخاب داشته یا می توانند انتخاب های خود را اولویت بندی کنند. (حوزه های انتخابیه: مبنی بر اینکه در هر حوزه چه تعداد نماینده انتخاب می شوند و ابعاد و معیار حوزه بندی ها چه چیز باشد. با بررسی این اجزاء می توان پی برد در ایران، نظام انتخاباتی با معیار واحد وجود نداشته و با معیارهای گوناگون نظام های انتخاباتی رو به رو هستیم که چالش هایی را به همراه دارد، که در ادامه به این موارد خواهیم پرداخت.

انواع نظام های انتخاباتی

بر اساس سه عنصر ذکر شده، نظام های انتخاباتی متفاوتی در جهان به وجود آمده اند که دو نظام انتخاباتی اکثریتی و تناسبی قابل توجه ترین نظام های انتخاباتی هستند.

نظام های اکثریتی

در این نظام انتخاباتی، کاندیداها یا احزابی که بیشترین رای در حوزه انتخابیه خود را کسب کرده باشند، برگزیده می شوند. در ایران، نظام انتخاباتی ما نظام اکثریتی است که خود شاخه های متعدد دارد و از این شاخه ها، دو مورد در نظام انتخاباتی ما مورد استفاده قرار گرفته اند. تعدد نظام انتخاباتی می تواند موجب ناعدالتی هایی در زمینه تعداد کرسی های

محمد مهدی کجوری
عضو فعال انجمن در
دانشکده

نظام های انتخاباتی در حکومت های جمهوری و مردم سالار برای تعیین سرنوشت کرسی های مجلس از جمله کشور ما دارای اهمیت بالایی هستند. می توان نظام انتخاباتی را مجموعه قوانین و مقرراتی دانست که آرای مردم را به کرسی های نمایندگی تبدیل می کند. در واقع مردم در قالب فرمول ها و ضوابط مشخصی آرای خود را اعمال و نمایندگان خود را انتخاب می کنند.

عناصر نظام انتخاباتی

نظام های انتخاباتی شامل سه جزء می باشند:

الف) فرمول انتخاباتی: فرمول انتخاباتی یعنی ضوابطی که برای توزیع کرسی ها از طریق تبدیل آرا به

کرسی پیش بینی شده است، بر این اساس نظام های انتخاباتی به نظام اکثریتی، تناسبی، مختلط که مشهورترین ها هستند و یا انواع دیگری از نظام های انتخاباتی تبدیل می شوند. ب) ساختار برگه رای: به این معنا است که رای دهندگان به یک کاندیدا رای می دهند یا به یک حزب و اینکه رای دهندگان یک

دلخواه خود را انتخاب می‌کنند، پس از شمارش آرا، کرسی‌های مجلس، به نسبت آرا، میان احزاب توزیع می‌شود.

چالش‌های موجود در نظام انتخاباتی مجلس شورای اسلامی در کشور ما همانطور که اشاره شد نظام اکثریتی دو مرحله‌ای و نظام رای دسته جمعی مورد استفاده قرار می‌گیرند. متعدد بودن نظام‌های انتخاباتی در تبدیل آرا مردم به نماینده مجلس در ایران می‌تواند باعث بروز ناعدالتی و تبعیض شود، در این میان نقش حوزه‌های انتخابیه قابل توجه است، ممکن است در یک حوزه انتخابیه، با جمعیت زیاد نظام اکثریت دو مرحله‌ای اعمال شده و در حوزه‌ای دیگر با جمعیت کمتر، نظام رای دسته جمعی اعمال شود، در نتیجه حوزه انتخابیه با جمعیت کمتر تعداد نمایندگان بیشتری در مجلس داشته باشد. به عنوان مثال می‌توان به حوزه انتخابیه "آبادان" با جمعیت حدود سیصد هزار نفری اشاره کرد که ۳ کرسی به آن تعلق گرفته و در مقابل آن حوزه انتخابیه "کاشان" و آران و بیدگل" با جمعیت حدودی سیصد و پنجاه هزار نفری تنها یک کرسی به آن اختصاص داده شده است.

از این رو برای

استقرار عدالت و

رفع تبعیض

در نظام انتخاباتی،

باید به سمت یک نظام انتخاباتی واحد حرکت کرد.

به علاوه یک رای) می‌باشد را کسب کند، پیروز می‌شود، اگر این امر محقق نشود، رای گیری به مرحله دوم کشیده شده و در این مرحله نیز عموماً از نظام اکثریتی نسبی استفاده می‌شود و هر کاندیدایی که اکثریت آرا را کسب کند، پیروز می‌شود. نظام انتخاباتی ما از این شیوه نیز بهره‌مند شده است، در همه حوزه‌های انتخابیه و در همه انتخابات اعم از مجلس شورای اسلامی و ریاست جمهوری اعمال می‌شود.

نظام‌های انتخاباتی تناسبی

ویژگی این نظام انتخاباتی در تقسیم قدرت سیاسی بین احزاب متناسب با سهم آنها از آرا می‌باشد. در کشور ما از این نظام بهره‌ای گرفته نشده است اما اگر به کار گرفته می‌شد، برای مثال در حوزه‌ای بزرگ مثل تهران، ۳۰ کرسی به تناسب آرا میان احزاب مختلف تقسیم می‌شد.

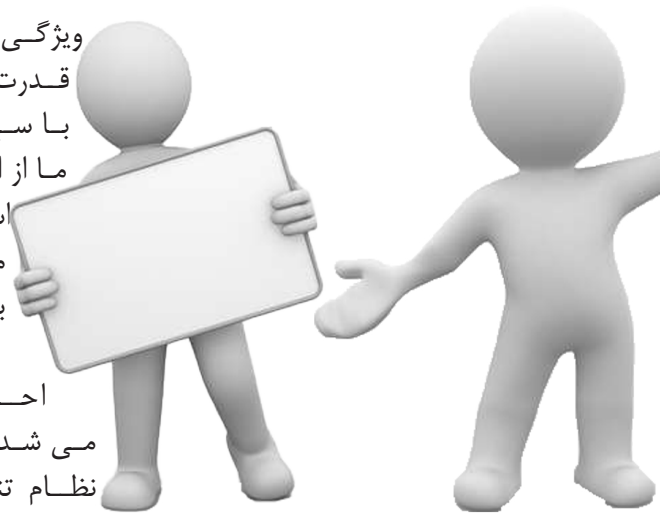
نظام تناسبی بر خلاف نظام اکثریتی می‌تواند نشان دهنده اراده

سیاسی همه اقشار و گروه‌های جامعه در مجلس باشد و از فدا شدن خواست و اراده اقلیت به وسیله رای اکثریت جلوگیری کند اما باید توجه داشت که اعمال این نظام می‌تواند موجب گسستگی در مجلس شده و ما را از وحدت برنامه‌ها و رویکردها دور کند.

نظام تناسبی لیستی: مهم‌ترین شاخه نظام تناسبی می‌باشد. این نظام در حوزه‌های انتخابیه چند کرسی کاربرد دارد، هر حزب لیست نمایندگان خود را ارائه داده سپس رای دهندگان لیست

را کسب کرده باشند، برگزیده می‌شوند. در کشور ما این شیوه رای گیری در حوزه‌های انتخابیه متعددی که بیش از یک کرسی به آن تعلق گرفته است استفاده می‌شود مانند حوزه انتخابیه "آبادان" با سه کرسی و "تهران، ری، اسلامشهر و شمیرانات" با ۳۰ کرسی و...

۳- نظام رای دسته جمعی حزبی: این نظام انتخاباتی که در نظام ما نمونه خارجی ندارد، بر خلاف دو نظام فوق الذکر حزب محور است، کشور به حوزه‌های انتخابی متعدد تقسیم شده

و در هر حوزه انتخابیه، احزاب لیستی از کاندیدا‌های خود را ارائه می‌دهند. مردم از بین لیست‌ها، یک مورد را انتخاب کرده و حزبی که بیشترین درصد آرا را کسب کند، پیروز می‌شود. در واقع زمانی که در حوزه‌هایی که بیش از یک کرسی دارند و یک فهرست در آن همه کرسی‌ها را به دست می‌آورد به نوعی تحقق این نظام است که ما در کشورمان به طور رسمی از چنین شیوه‌ای استفاده نمی‌کنیم اما غیر رسمی تحقق پیدا می‌کند.

۴- نظام دو مرحله‌ای: در مرحله اول در حوزه‌های تک نماینده‌ای معمولاً از نظام اکثریتی نسبی استفاده می‌شود. اگر در مرحله اول کاندیدایی حد نصاب که معمولاً اکثریت مطلق آرا(نصف

مجلس شورای اسلامی

استقرار عدالت و رفع تبعیض در نظام انتخاباتی، باید به سمت یک نظام انتخاباتی واحد حرکت کرد.

نظام انتخاباتی تناسبی مورد نظر است

مصاحبه ای پیرامون نظام انتخاباتی تناسبی و اکثریتی با نماینده شهر شیراز در مجلس شورای اسلامی

محمد صادق جعفری نژاد
عضو فعال انجمن در
دانشکده

دلیل اینکه احزاب قوی درون کشور وجود ندارد، می‌بایست در شهرهای بزرگ دارای وسعت حوزه انتخابیه چند نمایندگی از فرمول تناسبی استفاده کرد تا احزاب قوی شکل بگیرند و بعد از آن میتوان به سمت حوزه‌های انتخابیه تک کرسی پیش رفت.

با تبدیل حوزه‌های انتخابیه به تک کرسی چه تاثیری بر روی احزاب می‌گذارد؟

با توجه با آنکه احزاب قوی و دایمی شکل نگرفته است و احزابی که وجود دارد دولت‌ساخته هستند و با عوض شدن دولت‌ها احزاب و جریان‌های دیگری روی کار خواهند آمد و به همین جهت اگر که نظام انتخاباتی را به سمت تک کرسی پیش ببریم موجب می‌شود تا سلبریتی‌ها و جریان‌های این چنینی با موج سواری زمینه ساز ورود افراد فاقد وجهه علمی سیاسی به عرصه نمایندگی بشوند و مانعی جهت تحقق احزاب قوی خواهد بود.

به زعم برخی نظام انتخاباتی اکثریتی تک کرسی مناسب کشور ما نیست نظر شما در این مورد چیست؟

با توجه به شرایط فعلی و اینکه احزاب قوی در کشور وجود ندارد نظام انتخاباتی تک کرسی فعلا برای کشور مناسب نیست و باید به سمت استانی شدن و تناسبی شدن جهت عدم تحقق مواردی همچون شکل گیری احزاب ضعیف و ورود افراد ناکارآمد به عرصه نمایندگی قدم برداشت.

کند و جریان‌های سیاسی بیشتری در انتخابات شرکت خواهند کرد. به بیان دیگر اگر بخواهیم انتخابات غیراستانی برگزار گردد، در مکان‌های که وسعت حوزه انتخابیه تک کرسی است ما از فرمول اکثریتی استفاده کنیم و در مکان‌هایی که وسعت حوزه انتخابیه چند کرسی است ما از نظام انتخاباتی تناسبی استفاده کنیم.

اگر می‌خواهیم نظام انتخاباتی را به سمت استانی شدن ببریم، یعنی حوزه اصلی (استان) و حوزه فرعی (شهرستان) را داشته باشیم، نظام انتخاباتی تناسبی مطلوب خواهد بود.

به نظر شما نظام انتخاباتی برآمده از سیاست‌های کلی انتخابات به عنوان یک سند بالا دستی چه نظامی باید باشد؟

با توجه به اهدافی همچون عدالت سیاسی اجتماعی مذهبی و بالا رفتن مشارکت عمومی و انگیزه حضور جریان‌ها و داوطلبان به بحث نمایندگی و نامزد شدن، در شهرهای بزرگ که نیازمند چند کرسی است؛ به نظر می‌رسد با فرمول تناسبی میتوان به سمت تحقق سیاست‌های کلی ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری پیش رفت.

حوزه‌های انتخابیه باید چگونه تقسیم شوند؟ یعنی اینکه هر حوزه انتخابیه باید دارای یک کرسی باشد یا چند کرسی؟ مزیت تک کرسی یا چند کرسی چیست؟

در شرایط کنونی و به

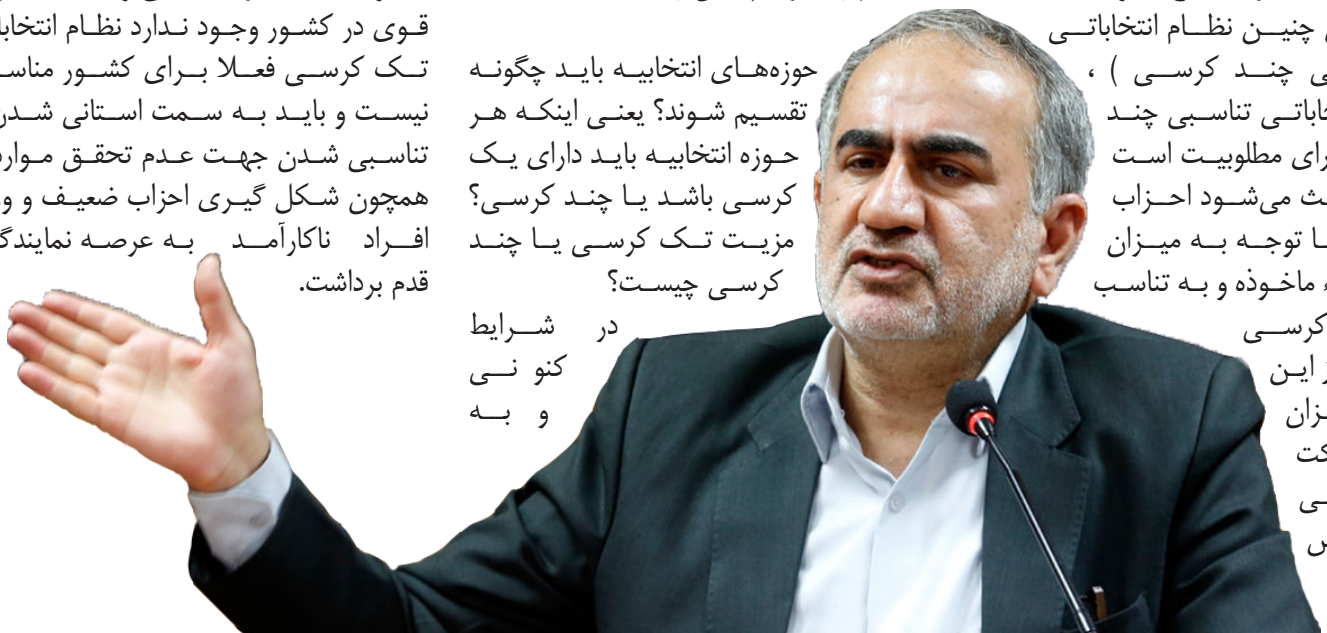
نظام انتخاباتی نقش بسیار مهمی در تعیین سرنوشت آراء عمومی جهت اعطای کرسی در مجلس و اعطای نمایندگی دارد. برای رسیدن به نظام انتخاباتی مطلوب و متناسب با شرایط خود باید گامی به سوی این موضوع برداشت به همین سبب ما را بر آن داشت تا مصاحبه‌ای با جناب دکتر قادری نماینده محترم مردم شیراز در مجلس شورای اسلامی، پیرامون این مساله داشته باشیم و به پرسش و پاسخ در این موضوع در نشریه دادگر بپردازیم.

نظام انتخاباتی مناسب برای کشور ما در حال حاضر چه نوع نظام انتخاباتی است؟ اگر ممکن است تشریح کنید. نظام انتخاباتی فعلی کشور نظام انتخاباتی اکثریتی تک کرسی و چند کرسی است و این نظام انتخاباتی برای کشور ما مطلوب نیست زیرا که باعث می‌شود در حوزه‌های انتخابیه دارای چند نماینده و چند کرسی، اقلیت منسجم در برابر اکثریت غیرمنسجم دارای کرسی شود و رای افراد دیگر تضييع شود.

در مقابل چنین نظام انتخاباتی

(اکثریتی چند کرسی) ، نظام انتخاباتی تناسبی چند کرسی دارای مطلوبیت است زیرا باعث می‌شود احزاب و افراد با توجه به میزان درصد آراء ماخوذه و به تناسب

آن دارای کرسی بشوند و از این طریق میزان مشارکت آراء عمومی افزایش پیدا

منتخب مورد نظر در دسترس نمی‌باشد

مصاحبه با سید مرتضی موسوی نژاد، پژوهش‌گر حقوق عمومی درباره مزایا، معایب و میزان کارآمدی نظام تک‌کرسی اکثریتی

مبینا آقاجانیان
عضو فعال انجمن در
دانشکده

باتوجه به اهمیت نظام انتخاباتی در مسائل کشور، بررسی نظام تک‌کرسی اهمیت به‌سزایی پیدا می‌کند فلذا دفتر انجمن اسلامی دانشکده حقوق و علوم سیاسی در این شماره از نشریه دادگر به مصاحبه با آقای موسوی نژاد پژوهشگر حقوقی می‌پردازد.

مزایا و معایب

در ابتدا توضیحات کلی درباره نظام اکثریتی تک‌کرسی مزایا و معایب این سیستم دهید؟ یکی از مزایای این سیستم در این است که شناسایی نمایندگان راحت‌تر و متمرکزتر صورت می‌گیرد چون اشخاص رای‌دهنده چه در تهران چه در دیگر شهرستان‌ها باید صرفاً به یک نفر رای بدهند و این موضوع در شناخت بهتر نمایندگان می‌تواند موثر باشد و از معایب این نظام در این است که ممکن است منافع منطقه‌ای بر منافع ملی ترجیح داده شود ولی برای حل این مشکل می‌توان احزاب و قانون احزاب را قوی‌تر کنیم و جدی‌تر بگیریم.

مشکل گشا

باتوجه به شرایط فعلی کشور ما نظام تک‌کرسی اکثریتی می‌تواند مشکل گشا باشد و برنامه‌ای نزدیک‌تر به عدالت داشته باشد؟ اگر ممکن است تشریح کنید برای تحقق نظام اکثریتی تک‌کرسی چه عناصری را در کشور باید تغییر دهیم؟ باید قانون انتخابات تغییر کند در حوزه‌های انتخاباتی که دارای چند نماینده هستند باید عوامل مختلف همچون مساحت منطقه، جمعیت، قومیت در نظر گرفته شود تا به لحاظ امنیتی مشکل ایجاد نکرده و منجر به اعتراض مردم نشود مردم نماینده‌ای را می‌خواهند که حرفشان را بشنود و پاس‌خگوی مسائلشان باشد ولی در شهرستان‌های بزرگ ممکن است شرایط طوری شود که مردم به

هرکسی امید داشته باشند مگر نماینده خود چون نمایندگان شهرستان‌های بزرگ عمدتاً به مسائل ملی توجه کرده و از دیگر بخش‌ها غافل می‌شوند حال اگر هر منطقه‌ای، یک نماینده برای خود داشته باشد مردم امیدوار شده و نماینده را تشویق کرده و احتمال می‌دهند نماینده‌ای که فرستادند رای بیاورد چون فقط یک کرسی هست و رقابت در یک کرسی از رقابت در مقابل یک حزب مثلاً سی نفره راحت‌تره و این منجر به بالا رفتن مشارکت می‌شود.

پدر سالاران یا مردم

در ساختار تک‌کرسی چون ساختار تعریف شده‌ای برای انتخاب کاندیدها در سطح شهرستانی وجود ندارد با دخالت پدرسالاران و جریان‌های سیاسی شانس ورود افراد با توان مالی بالاتر و اقازاده‌ها بیشتر خواهد شد به نظرتان چطور همیشه جلوی این مسئله را گرفت؟ الان ساختار تک‌کرسی در عمل طوری است که هیچ دخالتی از بالا وجود ندارد و خود استان‌ها بیشتر تصمیم‌گیرنده هستند اتفاقاً جایی پدر سالاران و جریان‌های سیاسی می‌توانند دخالت کنند که مثلاً مردم باید به سی نفر نماینده رای بدهند و شاید نتوانند به طور متمرکز روی همه این سی نفر تحقیق کنند ولی باید ساختار به گونه‌ای عوض شود تا مردم نسبت به شخصی که می‌خواهند رای بدهند شناخت کافی پیدا کنند و این شناخت کافی می‌تواند جلوی این مسئله را بگیرد.

اقلیت در محجوریت؟

در نظام تک‌کرسی در هر استان یک جریان سیاسی، مذهبی و یا قومی برنده انتخاباته و جریان مقابل سهمی در مجلس ندارد و ممکنه منافع جریان اقلیت نادیده گرفته شود برنامه‌ای در جهت عدالت محور شدن این موضوع وجود دارد؟ اتفاقاً منافع اقلیت در نظام فعلی دیده نمیشه از این باب که مثلاً در تهران هرکسی در انتخابات بیشترین رای را آورد می‌تونه وارد مجلس بشه ولی

در اکثریت تک‌کرسی بعضی از مناطق که متمایل به یک سری از جریان‌های سیاسی خاصی هستند می‌توانند در آن منطقه تجمع آرا داشته یا به کسی که می‌خواهند رای بدهند یا برای حمایت از آن شخص در مکان‌هایی دیگر که احتمال رای آوردن افراد مورد نظرشان بیشتر است رای بدهند؛ در این صورت افراد تشویق می‌شوند تا از آن شخص حمایت کرده حتی اگر بسیاری از کرسی‌های تهران را از دست بدهند اما در نظام تناسبی از جهتی که پدرسالاران تصمیم می‌گیرند ولیست‌های کشوری می‌بندند در عمل اصلاً نماینده مردم نیستند. حال آنکه در نظام اکثریت تک‌کرسی حداقل با جابه‌جایی حوزه انتخابیه فرد امکان رای به شخصی که مورد نظرش هست را دارد. در نظام تناسبی سهمی به اقلیتی داده میشه که ممکنه این اقلیت مورد تایید مردم نباشد.

بزرگترین عیب نظام تناسبی استانی شدن چه چیزی است و چرا در ساختار سیاسی کشور ما جای ندارد؟ بزرگترین عیب این سیستم در این است که پدرسالاران و اشخاص بانفوذ تصمیم می‌گیرند و این منجر به نادیده گرفتن عدالت میشود در نظام تناسبی یک حوزه می‌تواند مثلاً سی نماینده و حوزه دیگر یک نماینده داشته باشد و این باعث میشه مردم شهرهای بزرگ تصمیم بگیرند چه کسی رای بیاره و مردم سایر شهرستان‌ها عملاً برای خود نماینده‌ای را نمی‌بینند و آن نماینده خود را در برابر مردم پا سخگو نمی‌بینند.

نظام اکثریتی تک کرسی، نظام معیار

برسی نظام انتخاباتی منطبق بر سیاست‌های کلی انتخابات

محمد امین رضائی

عضو فعال انجمن در
دانشکده

بی شک در تمامی کشورها اسنادی بالادستی به عنوان راهنما و قاعده‌ای چاقوب ساز وجود دارد که در واقع نقشی تنظیم کننده و کنترلی در ارتباط با سایر اسناد، سیاست‌ها و قوانین دارد. در کشورما نیز سیاست‌های کلی انتخابات یکی از این اسناد راهبردی و تاثیرگذار است.

این سند همواره یکی از معیارها و سنجه‌های اساسی در تدوین قوانین و سیاست ناظر بر انتخابات در کشور بوده است. چنانکه شورای نگهبان نیز از این سند به عنوان سازوکاری کنترلی در بررسی طرح‌ها و لوایح پیشنهادی استفاده کرده است. نقش تنظیم گری سیاست های کلی انتخابات ناظر به دو مقوله است؛ اولاً طرح مباحث و

الگوی مربوط به نظام انتخاباتی حاکم، ثانیاً ارائه پیشنهاداتی در حوزه رویه‌ها، فرآیندها و سازکارهای اجرایی و نظارتی انتخابات در تمام مراحل انتخابات (تعیین صلاحیت‌ها و حوزه‌های انتخابیه، تبلیغات، شمارش آراء، ...) است. نظام انتخاباتی اکثریتی تک کرسی، نظام معیار

یکی از محورهای اصلی در سیاست‌های کلی ارائه الگوی نظام انتخاباتی اکثریتی تک کرسی به عنوان نظام معیار است. در این شیوه، کسب کرسی با توجه به حد نصاب معین است. به عبارت دیگر نامزدها برای پیروزی در دور اول انتخابات و کسب کرسی‌های پارلمان باید موفق به کسب یک چهارم از آرا ماخوذه در حوزه انتخابیه خود شوند. در غیر این صورت سرنوشت انتخابات به دور دوم موکول خواهد شد. همان طور که در بند دو این سیاست‌ها به وضوح بر برگزاری انتخابات مجلس شورای اسلامی به صورت دو مرحله ای

کلی انتخابات توجه به رعایت عدالت در توزیع کرسی‌ها در میان حوزه‌های مختلف است، یکی از ضعف‌های موجود در نظام انتخاباتی فعلی کشور عدم رعایت تناسب و عدالت منطقه‌ای در تقسیم کرسی‌ها و حوزه بندی‌ها به تناسب جمعیت و سایر مقتضیات است در این زمینه الگوی اکثریتی تک کرسی می‌تواند تا حدود زیادی تأمین کننده عدالت در نحوه توزیع کرسی‌های انتخاباتی با توجه به تعیین نامزدهای معین در هر حوزه انتخابیه باشد. بند یک سیاست‌های کلی مبین این معنا می‌باشد: «تعیین حوزه‌های انتخاباتی مجلس شورای اسلامی و شوراهای اسلامی بر مبنای جمعیت و مقتضیات اجتناب ناپذیر به گونه‌ای که حداکثر عدالت انتخاباتی و همچنین شناخت مردم از نامزدها فراهم

گردد.» عدم رعایت تناسب نسبت جمعیت در تعیین حوزه‌ها و کرسی‌ها می‌تواند منجرتاثیرگزاری کمتر مردم بخشی از نقاط و استان‌ها در اعمال قوای حاکمیتی مجلس شورای اسلامی و در نهایت عدم تحقق مناسب عدالت انتخاباتی در نظام انتخاباتی کشور گردد. امید است که با تمرکز بر حوزه‌های مهم سیاست‌های کلی شاهد شکل گیری نظام انتخاباتی مطلوبی در چارچوب نیازهای روز کشور باشیم.

در صورت عدم کسب نصاب قانونی در مرحله اول تاکید شده.

از شاخص‌های اصلی در الگوی اکثریتی تک کرسی شناخت بیشتر از نمایندگان در مقایسه با سایر الگوها است. افزون بر آن مسئله شناخت حداکثری نیز از مسائل قابل توجه در سیاست‌های کلی انتخابات است، همان طور که در بندهایی بر برگزاری انتخابات در فضایی عادلانه، عاری از شبهه و شرکت در انتخابات بر اساس آگاهی و شناخت حداکثری از نامزدهای انتخاباتی تاکید شده است؛ بندهای سیاست‌های کلی

انتخابات نیز متضمن همین معناست: «ارتقا سطح شناخت و آگاهی و آموزش‌های عمومی و ترویج هنجارهای انتخاباتی و نهادینه کردن آن در فرهنگ عمومی و تعیین قواعد و ضوابط رقابت سیاسی سالم به منظور افزایش مشارکت و حضور آگاهانه و با نشاط مردم و کمک به انتخاب اصلح.» یکی از مسایل حیاتی که در بخشی از این سند بالادستی مشهود است اعمال سیاست‌ها و روش‌های ناظر بر افزایش مشارکت و رغبت نسبت به انتخابات و تبدیل مستقیم آرا مردم به کرسی‌های مجلس می‌باشد که الگوی اکثریتی تک کرسی طبعاً به شکل بهتری فراهم کننده اهداف مذکور است.

توصیه به تعریف روندهای اجرایی منطبق بر این قبیل سیاست‌ها نیز در بندهای مختلف به وضوح دیده می‌شود. از دیگر نکات مورد بحث در سیاست‌های

شناسنامه

صاحب امتیاز: انجمن اسلامی دانشجویان

مستقل دانشکده حقوق و علوم سیاسی

دانشگاه علامه طباطبائی (ره)

مدیر مسؤل و سردبیر: علیرضا کریم خانی

صفحه آرا و ویراستار: علیرضا منگلی نسب

هیئت تحریریه: محمدصادق جعفری، محمد

مهدی کجوری، زهرا مددی، مبینا آقاجانیان

امین رضائی، زهرا مددی، مبینا آقاجانیان